GIRONA NOTICIES.COM
+ Periodisme

MANIFEST PER UNA NOVA CULTURA DEL TERRITORI.

Opinió | 19/10/2006 | 10:37

Així mateix, el model actual d'urbanització té conseqüències pernicioses per a la qualitat de vida dels ciutadans.

L'evolució que els usos del sòl estan experimentant a Espanya, principalment per causa dels avenços d'una urbanització massiva i sobre terrenys no sempre adequats, és molt preocupant. Les conseqüències ambientals i paisatgístiques d'aquest procés són molt negatives i, en molts casos, el seu abast no es té en compte ni es corregeix. Així mateix, el model actual d'urbanització té conseqüències pernicioses per a la qualitat de vida dels ciutadans –de les quals les dificultats d'accés a l'habitatge, l'increment de la mobilitat i l'augment dels costos dels serveis en són l'expressió palpable– i pot comportar efectes inquietants per a l'equilibri del sistema financer i de l'activitat econòmica, tal com les autoritats fiscals i monetàries han advertit reiteradament. A més, la pràctica de l'urbanisme ha esdevingut massa sovint sinònim d'opacitat, de "mala política" i fins i tot de corrupció. Així doncs, l'eina que havia de servir per ordenar els usos del territori en benefici de la col·lectivitat s'ha acabat identificant, moltes vegades, amb una tècnica inintel·ligible on la participació democràtica del conjunt d'actors presents en els territoris és irrellevant i on prevalen els interessos dels agents urbanitzadors.

En el camp disciplinar, la mateixa expressió "ordenació del territori" encara no ha obtingut prou consens cientificotècnic i a la majoria de les Comunitats Autònomes la seva pràctica real no ha arribat a ser rellevant en termes politicoadministratius. D'aquesta manera, es consumeix amb desordre i voracitat un recurs limitat, el territori, sense disposar ni d'eines adequades ni de respostes proporcionades als danys greus i irreversibles que es fan a molts llocs.

La gestió prudent del territori ha d'esdevenir l'element central d'un nou debat ciutadà. Un debat democràtic on participin tots els actors implicats, especialment els que tenen menys capacitat per fer sentir la seva veu. Cal que la societat espanyola prengui consciència que persistir en el mal ús i en el desgovern del territori comportarà, després d'una etapa curta de grans beneficis privats, llargs períodes d'elevats costos ambientals, econòmics i socials. La notable capacitat técnica per transformar la naturalesa i els espais de vida, el ràpid augment de la població i dels nivells de consum, s'han d'acompanyar de prudencia i de respecte en la utilització i en la gestió dels recursos que tenim a disposició. Només així aconseguirem el manteniment i la millora del nostre nivell de benestar, només així aprofitarem les grans potencialitats del nostre territori, només així evitarem llegar a les generacions futures una Espanya desfigurada, plagada de riscos i plena d'exasperacions quotidianes, de desequilibris territorials, de processos de segregació i de deterioració irreversible d'elements culturals, simbòlics i patrimonials.

El bon govern del territori urbà i rural, com es representa en el fresc meravellós del Palau Comunal de Siena, és responsabilitat de tots. Per tant, cal considerar-lo un tema polític de primer ordre, entenent per polític no només la pràctica institucional o partidària, sinó també el compromís del conjunt de la població. Cada ciutadà té dret a viure en un àmbit digne, sa i bonic, però també té el deure de prendre'n cura i d'exigir que els representants de la societat vetllin per ell. En aquest sentit, s'ha de saludar amb optimisme l'increment d'associacions i d'entitats que lluiten a tot Espanya per preservar espais amenaçats per processos d'urbanització inadequats. I hem de ser capaços de donar a aquests moviments no només un caràcter de defensa i local, sinó també de proposta i general. Així doncs, urgeix posar les bases d'una nova cultura del

territori. Una nova cultura territorial que impregni la legislació estatal i l'autonòmica, que orienti la pràctica de tots els ajuntaments i el conjunt de les administracions, que proveeixi el marc adequat per al bon funcionament del mercat, que corregeixi els excessos privats en benefici de la col·lectivitat i que faci prevaler els valors de la sostenibilitat ambiental, de l'eficiència funcional i de l'equitat social.

Els signants d'aquest escrit considerem que aquesta nova cultura del territori s'ha de nodrir dels principis, dels criteris i de les prioritats següents:

1. El territori és un bé no renovable, essencial i limitat. La societat hi troba el suport o la sustentació material a les seves necessitats, així com el referent de la seva identitat i de la seva cultura. Les característiques naturals de cada territori i la pervivència de traços i de formes que provenen del passat li confereixen singularitat i valors de diversitat. És per això que cal entendre el territori com a recurs, però també com a cultura, història, memòria col·lectiva, referent d'identitat, bé públic, espai de solidaritat i llegat. La nova cultura del territori ha de tenir com a primera missió trobar el sistema que faci possible que, a tot arreu, la col·lectivitat pugui gaudir dels recursos del territori i preservar-ne els valors per a les generacions actuals i futures.

2. El territori és una realitat complexa i fràgil. Totes les realitats territorials, tots els indrets, es componen de diversos elements naturals i culturals i de les seves interrelacions, que cal considerar adequadament.

Les actuacions de gran incidència territorial (urbanització, obres públiques, extracció de minerals, perforacions, repoblaments forestals, etc.), habitualment tenen conseqüències irreversibles. Per tant, s'han de dur a terme amb plena consciència d'aquesta complexitat i avaluant-ne les múltiples repercussions possibles. És imprescindible aplicar el principi de precaució a totes aquestes transformacions.

3. El territori conté valors ecològics, culturals i patrimonials que no es poden reduir al preu del sòl. Les administracions responsables de vetllar per les qualitats i les potencialitats d'aquests valors socials difícils de mesurar en termes monetaris convencionals els han de prendre sistemàticament en consideració. L'apropiació privada de qualsevol part del territori ha de ser compatible amb els valors esmentats; per tant, la propietat del sòl i l'habitatge s'han d'exercir amb el respecte de la seva funció social, i amb la plena assumpció de la responsabilitat de potenciar-ne la utilitat, el valor ambiental i el potencial paisatgístic.

4. Un territori ben gestionat constitueix un actiu econòmic de primer ordre. Efectivament, una gestió correcta del procés d'urbanització permet reduir els costos de la mobilitat per a les persones i per a les empreses, contenir els preus del sòl i de l'habitatge, i moderar les càrregues de la prestació dels serveis. D'altra banda, el fet de disposar d'un entorn de qualitat evita danys ambientals i dóna un valor afegit als productes i als serveis, sobretot els turístics, que són bàsics per a l'economia espanyola. Certament, la gestió sostenible del territori és un deure social i ambiental, però també constitueix un peremptori imperatiu econòmic.

5. La planificació territorial i urbanística és un instrument essencial per a l'actuació dels poders públics. Així, davant de qualsevol vel·leïtat desreguladora, cal defensar la importància de la legislació, de la normativa i de la gestió urbanística per al bon govern del territori. Ara bé, la pràctica urbanística s'ha de dotar de nous horitzons i de noves eines disciplinars i administratives. Només així podrà respondre a les necessitats socials, afavorirà la coordinació política horitzontal entre diversos departaments i fomentarà la concertació vertical entre administracions i amb els agents socials. El conjunt de les administracions competents ha de

propiciar, doncs, una revaloració del planejament territorial i general i suprimir la utilització no genuina d'altres instruments de menor abast espacial, però amb alta incidencia real, l'aplicació abusiva dels quals ha tingut com a conseqüència la urbanització massiva, desordenada i inadequada de sòl rústic.

6. La planificació municipal ha de tenir com a principal objectiu el de facilitar l'accés a l'habitatge, el gaudi dels serveis i la preservació de l'ambient. La planificació municipal constitueix l'escala bàsica de la pràctica urbanística, però massa vegades els plans locals d'ordenació serveixen quasi exclusivament per impulsar processos d'expansió urbana. Davant d'aquesta deriva, cal defensar plans municipals d'ordenació que atribueixin valors positius a totes i cadascuna de les parts del terme municipal, que fonamentin el creixement urbà en criteris ecològics i socials, més enllà de la simple consideració d'oportunitat econòmica o bé d'ocasionals negocis particulars immediats. S'ha d'abandonar, sobretot, la concepció del sòl rústic com a espai residual sempre pendent d'urbanització futura, i comprendre que la permanencia de sòls rústics destinats a les pràctiques agràries esdevé imprescindible per raons ambientals i ecològiques, fins i tot en els contextos espacials de les ciutats més grans i de les aglomeracions urbanes. La defensa de l'espai obert com a matriu territorial bàsica és avui una prioritat que cal assolir adequadament, fins i tot mitjançant procediments d'adquisició de terres i/o d'expropiació per interès social.

7. La planificació territorial ha de proporcionar acords bàsics sobre el traçat de les infraestructures, el desenvolupament dels assentaments i el sistema dels espais oberts. En un territori cada vegada més integrat, el planejament municipal no pot afrontar tot sol les dinàmiques de transformació de l'espai. Per tant, i més que mai, ara cal disposar d'una planificació a escala territorial que coordini i vinculi la planificació municipal, a la cerca d'un nou model d'urbanització basat en l'estalvi del consum de sòl, en la convivencia d'usos i en la cohesió social. La planificació territorial ha de ser un compromís general i prou concret alhora, el compliment i el desenvolupament del qual serà la base per avaluar l'activitat política dels partits i dels responsables públics que el formulen i l'aproven.

Sobre les Comunitats Autònomes recau la gran responsabilitat de demostrar una major voluntat política d'ordenar els seus territoris, per tal de superar la situació creada, gairebé exclusiva de la planificació urbanística. Han d'augmentar la seva capacitat administrativa i técnica per dur a terme plans d'ordenació i per fer real l'ordre territorial que es proposin tenir. És imprescindible la formulació de models d'ordenació territorial per a àmbits metropolitans, litorals i rurals, amb ciutats mitjanes i/o espais naturals protegits.

8. El Govern central i les Corts Generals de l'Estat no es poden desentendre del territori. Tot i respectant plenament les competències que la Constitució espanyola atorga a les Comunitats Autònomes i als municipis en matèria d'ordenació territorial i d'urbanisme, l'administració general de l'Estat no pot deixar de considerar el territori com a part de les seves responsabilitats. Actualment ja no es pot ajornar més la revisió de la legislació encara vigent des de 1998 sobre mesures de liberalització pel que fa al sòl i esdevé imprescindible una nova legislació del sòl que superi la visió estreta segons la qual la vocació essencial del sòl consistiria a ser urbanitzat. La legislació de l'Estat ha de requerir a les administracions competents l'atribució de valors socials positius a tots els indrets del territori espanyol, perquè tots incideixen en la qualitat de vida dels ciutadans, tots tenen funcions naturals, ecològiques o ambientals, i en tots ells es plasmen trets històrics i del patrimoni cultural. També recau sobre el Govern central la responsabilitat de revisar i de proposar el consens relatiu a un nou model de finançament per als governs locals que doni resposta als principis de suficiència financera i d'adequació dels recursos als serveis reals que han de prestar.

9. En un món cada vegada més integrat, la gestió del territori també ha d'atendre els compromisos de solidaritat i de responabilitat global. L'Estat espanyol ha subscrit i/o ratificat diversos acords internacionals (Convenció sobre conservació i protecció de la vida silvestre i del medi natural, Berna, 1979; Carta Europea d'Ordenació del Territori, Torremolinos, 1983; Convenció per a la protecció del patrimoni arquitectònic d'Europa, Granada, 1985; Declaració de Río de Janeiro sobre el medi ambient i el desenvolupament, 1992; Estrategia territorial europea, Postdam, 1999; Principis directors per al desenvolupament territorial sostenible del continent europeu, Hanover, 2000; Convenció europea del paisatge, Florència, 2000). En aquestes circumstàncies, el conjunt de les administracions públiques espanyoles està obligat a seguir els passos que altres estats europeus duen a terme en l'àmbit de l'ordenació del territori a partir dels esmentats tractats, amb unes repercussions molt positives per als seus ciutadans.

10. L'impuls dels valors de sostenibilitat ambiental, d'eficiència econòmica i d'equitat social requereix una nova cultura del territori. Per tal de promoure-la cal un gran acord que s'ha de reflectir tant en l'actuació administrativa com en les pràctiques socials. Així doncs, les administracions que actuen a cadascun dels nivells territorials (local, autonòmic, estatal i europeu) han de revisar els seus objectius, les seves normatives i els seus instruments de gestió territorial per posar-los al servei de la col·lectivitat d'una manera més efectiva. I pel que fa als ciutadans, de la mateixa manera que reclamen el dret d'un tracte equitatiu en qualsevol territori, també tenen el deure ètic de vetllar pel benestar de les generacions futures.

Autor: Loste
Loste

https://gironanoticies.com/noticia/447-manifest-per-una-nova-cultura-del-territori.htm